

Komentarze NCN są pisane pismem wytłuszczonym, krojem pisma *Calibri*

W imieniu Narodowego Centrum Nauki chciałbym podziękować za inicjatywę podzielenia się uwagami na temat naszej pracy. Zawsze wsłuchiwalismy się w głos środowiska naukowego, któremu przecież służymy, i odpowiednio, gdy było to uzasadnione oraz możliwe, modyfikowaliśmy nasze procedury.

Chciałbym również wskazać, że podobne badania ankietowe robiliśmy już w ubiegłym roku na dużo większej próbie (2606 osób zaproszonych do badania CAWI i 626 respondentów). Ponadto badania te były poprzedzone wywiadami pogłębionymi wśród wybranych beneficjentów pierwszej edycji konkursów NCN zakończonych w 2011 r. Syntetyczne wyniki tych badań są dostępne na naszej stronie www w zakładce „Statystyki konkursów”. (http://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/statystyki/ncn_prezentacja_badiana_anki_towe_wsrod_wnioskodawcow.pdf). Dodatkowo, w 2012 r. przeprowadzono pierwsze badanie ankietowe metodą CAWI wśród wszystkich ekspertów uczestniczących w pracach zespołów ekspertów oceniających wnioski złożone w ramach 5. edycji konkursów NCN (OPUS 3, PRELUDIUM 3, SONATA 3, SONATA BIS 1), które zostało powtórzone także wśród wszystkich panelistów oceniających projekty w 6. edycji konkursów NCN. Między innymi dzięki temu dysponujemy znacząco większą bazą usystematyzowanych, użytecznych i inspirujących informacji niż ta, które przynosi Państwa ankieta.

Oba przedsięwzięcia badawcze – zarówno wśród wnioskodawców, jak i ekspertów – będą miały swoją kontynuację.

Szanowni Uczestnicy Naszej Ankiety,

Z wielką radością informujemy, że pomimo bardzo krótkiego okresu (trzy dni!) zbierania danych w ankiecie nazwanej „Poprawmy NCN” wzięło udział 82 respondentów.

Dziękujemy serdecznie za Państwa wysiłek i czas poświęcony na przekazanie bezcennych i niezwykle ciekawych dla nas spostrzeżeń, jak i za inspirujące i pragmatyczne propozycje usprawnień.

Nasza grupa diagnostyczna, która w poniedziałek 21 stycznia 2013 roku będzie rozmawiała z przedstawicielami NCN, przedstawi niniejszą - podstawową prezentację wyników - mając nadzieję, iż instytucja ta potraktuje bardzo poważnie wszystkie uwagi, a następnie – bez zbędnej zwłoki - wprowadzi w życie stosowne zmiany proceduralne, i wdroży wszystkie możliwe udogodnienia.

Z uwagą śledzimy głosy naukowców, również te wyrażone za pośrednictwem wzmiankowanej ankiety, i bierzemy je pod uwagę w wewnętrznych dyskusjach na temat ulepszenia funkcjonowania NCN. „Obywatele Nauki” nie mogą jednak zakładać, że poważna agencja grantowa dysponująca znacznymi środkami publicznymi będzie zmieniała natychmiast swoje procedury w odpowiedzi na mocno niespójne i często wzajemnie sprzeczne wyniki ankiety, w której wzięło udział kilkadziesiąt osób.

W ostatnich dniach stycznia br., na naszej stronie zostanie umieszczona rozszerzona wersja prezentacji wyników ankiety, wzbogacona o anonimowe cytaty z Państwa opinii, a także analizą danych.

Naszym celem było zebranie danych na temat kluczowy dla każdego Naukowca pracującego w

Polsce - działalności NCN - w oparciu o konsultację społeczną zainteresowanych. Na podstawie zebranych informacji można przedstawić obraz tej instytucji, widziany przez członków środowiska naukowego - użytkowników strony Obywateli Nauki.

Była to ankieta pilotażowa, niemniej jednak mamy nadzieję, że jej rezultaty umożliwią poprzez wprowadzone w NCN-ie zmiany, poprawienie jakości warunków pracy Naukowców w naszym kraju. Mamy zamiar prosić Państwa o pomoc i wzięcie udziału w kolejnej, bardziej szczegółowej ankiecie, która powstanie na podstawie tej pierwszej i będzie do Państwa dyspozycji przez dłuższy czas. Liczymy na zebranie większej liczby głosów, co wzmocni moc prezentowanych wyników tego typu badań.

Zespół Diagnostyczny ON i osoby zaangażowane w działalność naszego Ruchu serdecznie dziękują także za liczne słowa wsparcia i docenienie celowości przeprowadzenia ankiety.

Mamy nadzieję, że Państwa odpowiedzi na ankietę i nasze starania zostaną uwieńczone korzystnymi zmianami już w kolejnej edycji konkursów NCN.

*Wojciech Bał Piotr Bentkowski
Marcin Grynberg Anna Muszewska
Łukasz Niesiołowski-Spano Aneta Pieniądz
Izabela Wagner*

GŁÓWNE WYNIKI ANKIETY - WERSJA PODSTAWOWA

DANE METRYCZKOWE

1. Na 82 uczestników ankiety jedynie 10 osób nie było wnioskodawcą ani recenzentem. 52 osoby były wnioskodawcami a 20 osób reprezentuje grupę wnioskodawców i recenzentów.

Liczba głosów 82:

wnioskodawca	recenzent	ile?
tak	tak	20
tak	nie	52
nie	nie	10

2. Rozbicie dziedzinowe wskazuje na przewagę osób które wypowiadały się na podstawie doświadczeń z nauk określanych w NCN jako HS (Humanistyczne/Nauki Społeczne) - 33 osoby. NZ (Nauki o Życiu) reprezentowało 21 osób a ST (Nauki Ścisłe i Inżynieryjne) 16. 12 uczestników nie podało swej grupy dziedzinowej.

dziedzina	ile?
HS	33
NZ	21
ST	16
?	12

Uwaga:

W dalszej części opisu dane liczbowe w rozbiciu na kategorie nauk zostaną przedstawione wg modelu: X (HS/NZ/ST/?)

Co oznacza, że X to liczba ogólna odpowiadających (w nawiasie rozbicie dziedzinowe zgodnie z przedstawioną wyżej kolejnością 1-HS; 2-NZ; 3-ST; 4-bez określenia).

3. Warto podkreślić, iż część respondentów udzieliła odpowiedzi podpisując się. Nazwiska z afiliacją instytucjonalną to 20 wniosków, 10 z HS, 5 z NZ, 5 z ST.

Wnioski podpisane - [20 (10/5/5/0)]

REZULTATY

Przedstawione postulaty dotyczyły aspektów proceduralnych NCN, merytorycznych a także pytanie otwarte dające możliwość respondentom zawarcia opinii dot. innych problemów. W niniejszym podstawowym raporcie zostaną przedstawione dwa główne obszary poruszane przez respondentów - propozycje usprawnień proceduralnych i propozycje usprawnień merytorycznych.

I. Postulaty proceduralne

Sortowane tematycznie według częstotliwości występowania uwag. Należy tutaj podkreślić, że pomimo w pełni otwartej formuły ankiety, uwagi na tematy proceduralne są nadzwyczaj spójne. Łatwo daje się wyróżnić trzy zakresy problemów i propozycji rozwiązań, zgłoszonych niezależnie od siebie przez wiele osób.

1. Ograniczenie języka wniosków do jednego 29, w tym: PL lub EN 14 (5/6/0/3), tylko PL 3 (0/0/3/0), tylko EN 10 (1/3/3/3), dopuszczalność innych języków w zależności od tematu badań 2 (1/0/0/1).

Konieczność sporządzenia wniosku w dwóch językach wynika z zapisu Art. 29 Ustawy o NCN: „Wnioski o finansowanie projektów badawczych składa się w języku polskim i w języku angielskim. Rada może wskazać dziedziny lub dyscypliny nauki, w których wnioski składa się tylko w języku polskim.” Zapis ustawowy, jak widać, nie dopuszcza stosowania innych języków (dopuszczenie innych języków wymagałoby nadzwyczajnego skomplikowania procesu oceny).

Obecnie pracujemy nad rozwiązaniami, które umożliwią zredukowanie liczby pól w formularzu wniosku, co do których istnieje wymóg ich uzupełnienia w obu językach. Niewątpliwie część z tych udogodnień uda nam się wprowadzić już w bieżącym półroczu.

Jeśli chodzi o skrócony i pełny opis projektu, które stanowią załączniki do wniosku, zgodnie z ogłoszeniami o naszych konkursach, „skrócony opis projektu badawczego nieprzekraczający 5 stron standardowego maszynopisu należy przygotować w języku polskim” natomiast „szczegółowy opis projektu badawczego nieprzekraczający 15 stron standardowego maszynopisu należy przygotować dla paneli HS2 i HS3 w języku polskim lub języku angielskim,

a dla pozostałych paneli HS oraz paneli ST i NZ w języku angielskim”. Zatem każdy z opisów, z których eksperci korzystają na różnych etapach oceny, pisze się tylko w jednym języku.

2. Likwidacja wersji papierowej wniosków (lub, jeśli to konieczne, pozostawienie jednej strony na podpisy i pieczętki) 25 (8/6/5/6).

Istnienie wersji papierowej wynika z obowiązującego nas Kodeksu Postępowania Administracyjnego (wystąpiliśmy do MNiSW o wyłączenie nas z zapisów KPA). Stopniowo ograniczamy długość wersji papierowej. Rozpoczęliśmy przygotowania do przejścia na zgłaszanie wyłącznie wersji cyfrowej wniosku z podpisem elektronicznym. Wymaga to jednak rozwiązania szeregu problemów prawnych i technicznych, nie tylko po stronie NCN, które stopniowo rozwiązujemy.

3. Eliminacja niepotrzebnych części formularzy (przede wszystkim usunięcie „skróconego opisu”, który nie ma żadnej funkcji, także rezygnacja z rozbijania tej samej treści na kilka pól – uzasadnienia ważności, znaczenia, podstawowości badań, itp.) 14 (7/5/0/2)

Ten argument niestety świadczy o nieznamości naszych jawnych przecież procedur. Opis skrócony jest jedyną podstawą selekcji wniosków w I etapie oceny i ma za zadanie przekonać szerokie grono ekspertów, często z dziedzin pokrewnych, do słuszności finansowania projektu. Jest to preselekcja poprzedzająca pogłębioną ocenę merytoryczną w drugim etapie. Dokonujący jej eksperci, kwalifikujący najlepsze projekty do drugiego etapu, nie zapoznają się ze szczegółowym opisem planowanych badań. Taki model oceny, wzorowany jest m.in. na dobrych praktykach stosowanych w ERC. Polecam lekturę naszego „Regulaminu przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki w zakresie projektów badawczych” dostępnego na stronie [www NCN](http://www.ncn.gov.pl). Rozbicie opisu skróconego na sekcje pozwala uzyskać klarowniejszy obraz projektu przez oceniających ekspertów, co jest kluczowe zważywszy na istotną rolę jaką skrócony opis pełni w procesie oceny. Opis skrócony, jeśli ma spełnić swoje zadanie, musi mieć taką konstrukcję i wymowę, by przedstawiać prezentowane badania w sposób zrozumiały także dla tych ekspertów w zespole, którzy nie są specjalistami w wąskim obszarze badawczym, którego projekt dotyczy. Pole dotyczące podstawowości badań zostało wprowadzone w interesie samych wnioskodawców; pozwala przekonać ekspertów, że wniosek dotyczy takich właśnie badań.

4. Czwartym postulatem, zgłoszonym jednak przez dużo mniejszą liczbę osób jest skrócenie procesu rozpatrywania wniosków (np. do 3 miesięcy) 6: (2/2/0/2)

Już w najnowszym cyklu konkursowym cały proces będzie trwał tylko 5 miesięcy. Dalsze skracanie nie jest możliwe bez znacznego obniżenia jakości oceny wniosków (recenzenci i zespoły ekspertów muszą mieć dostatecznie dużo czasu na ocenę). Warto zauważyć, że amerykańska agencja grantowa NSF (*National Science Foundation*) chwali się ostatnio, że udało się jej osiągnąć świetny wynik polegający na tym, że 70% kierowanych do nich wniosków jest rozpatrywanych w czasie nie dłuższym niż 6 miesięcy. W NCN wskaźnik ten wynosi 100%. Co więcej, począwszy od konkursów, do których nabór rozpoczął się w marcu 2012, informujemy o negatywnych wynikach oceny formalnej oraz oceny merytorycznej dokonanej na pierwszym etapie niezwłocznie po jej zakończeniu, zarówno udostępniając wnioskodawcom opinie ekspertów do wglądu w systemie OSF jak i wysyłając decyzje administracyjne.

5. Inne ważne postulaty obejmują:

- rezygnację z wymogu podawania szczegółowych harmonogramów, jako z gruntu niemerytorycznych przejawów biurokratyzacji, sprzecznych z naturą badań podstawowych, które cechuje wysoki stopień nieprzewidywalności;
- przeniesienie etapu kontroli formalnej do jednostki, w której wniosek ma być realizowany, co odciążyłoby NCN oraz
- podanie konkretnych wytycznych dotyczących wysokości wynagrodzeń, dopuszczalnych/rekomendowanych wartości grantów w poszczególnych sekcjach/panelach.

Począwszy od konkursów, które ogłosimy w marcu, NCN będzie wymagał jedynie listy zadań badawczych, które mają być wykonane, bez konieczności podawania okresu realizacji poszczególnych zadań i ich kosztów. Dodam od siebie, że to decyzja kontrowersyjna, którą Rada NCN podjęła po wielomiesięcznych dyskusjach. Harmonogramy nie są „niemerytorycznym przejawem biurokratyzacji”, ale mają pokazać ekspertom, że wnioskodawca ma w ogóle jakiś pomysł dotyczący przebiegu badań. Umożliwiają też agencjom ocenę realizacji grantów w trakcie ich realizacji, czyli sprawdzanie jak wydawane są pieniądze podatników. Praktycznie wszystkie agencje grantowe na świecie wymagają takich harmonogramów, często znacznie bardziej szczegółowych niż wymagał dotąd NCN. Oczywiście w NCN rozumiemy naturę badań podstawowych i związaną z tym niepewność co do uzyskiwanych w ich trakcie wyników. Dlatego też nigdy nie robiliśmy problemów, gdy grantobiorcy zwracali się do nas z wnioskami o modyfikację harmonogramów w trakcie realizacji grantów (poza przypadkami ewidentnych prób oszukania systemu).

Bylibyśmy szczęśliwi, gdyby jednostki sprawdzały wnioski pod względem formalnym — zmniejszyłoby to nasze nakłady pracy. Warto jednak zauważyć, że Art. 24 Ustawy o NCN nakłada na nas obowiązek oceny formalnej wniosków. Zmiana ustawy nic tu nie da, bo naiwna jest wiara, że z jednostek napływałyby do nas tylko wnioski formalnie poprawne.

Już od ponad pół roku podajemy na stronie <http://ncn.gov.pl/aktualnosci/2012-07-09-zalecenia-wynagrodzenia> zalecane przez Radę NCN stawki wynagrodzeń. Podawanie zalecanych wartości grantów kłóciłoby się z istotą badań naukowych — ich koszt musi po prostu odpowiadać planowanym zadaniom; grant nie jest dotacją socjalną dla naukowców.

6. Osobną kwestią poruszaną z dużą szczegółowością jest fatalny program do edycji wniosków, utrudniający ich tworzenie, kopiowanie z baz opi czy też wstawianie istniejących tabel a w rezultacie dający nieprzejrzysty produkt (wydruk).

Nie podzielam opinii o fatalności oprogramowania służącego do składania wniosków, jakkolwiek nie jest ono idealne. Oprogramowanie OSF jest administrowane przez *Ośrodek Przetwarzania Informacji* nadzorowany przez MNiSW. OPI prowadzi obecnie prace nad nową wersją oprogramowania OSF.

II. Postulaty merytoryczne

Uwagi zgłaszane w tym obszarze były z jednej strony znacznie rozproszone tematycznie, a z drugiej bardzo spójne, gdyż zdecydowana ich większość dotyczy defektów systemu recenzowania wniosków. Do najczęściej pojawiających się propozycji usprawnień należą:

1. Fikcyjność systemu odwoławczego od niemerytorycznych, krzywdzących recenzji.

Podstawową propozycją jest wprowadzenie możliwości odpowiedzi na zarzuty recenzentów, podobnie do praktyk stosowanych w przypadku wysyłania manuskryptów do czasopism: 11 (4/3/2/2).

System odwoławczy w NCN nie jest fikcyjny. Warto pamiętać, że decyzje o kwalifikacji wniosków są podejmowane przez cały, typowo kilkunastoosobowy, zespół ekspertów, a recenzje mają wyłącznie charakter pomocniczy. Możliwość odpowiadania na zarzuty ekspertów wydłużyłaby niepomniernie cały proces oceny (jak to się ma do postulatu skrócenia go do trzech miesięcy zgłoszonego powyżej?). Od nowej edycji konkursów wprowadzamy we wniosku sekcję wypełnianą przez składających wniosek wcześniej odrzucony. W tej sekcji będzie można napisać co w nowozgłoszonym wniosku poprawiono, w porównaniu z wnioskiem odrzuconym — czyli *de facto* będzie to odpowiedź na wcześniejsze uwagi ekspertów.

2. Ujawnienie tożsamości recenzentów/ekspertów bądź przynajmniej list tychże w poszczególnych panelach i konkursach: 10 (7/2/0/1).

Jest to jedyny postulat płynący głównie ze środowiska HS, co, według komentarzy zawartych w ankietach, odzwierciedla istnienie szczególnych problemów z uczciwością recenzji w tym środowisku. Innym powodem dla nadreprezentacji HS w tym aspekcie może wynikać z różnorodności praktyk badawczych, paradygmatów i podejść teoretycznych sprzecznych w ramach tych samych specjalności.

Zgodnie z zapisami Ustawy o zasadach finansowania nauki (Art. 15 ust.3) „Dane o osobach recenzentów i ekspertów oceniających wnioski o przyznanie środków finansowych na naukę przeznaczonych na zadania określone w art.5 [art. 5 obejmuje m.in. „badania podstawowe i inne zadania finansowane przez Narodowe Centrum Nauki] nie są udostępniane wnioskodawcom”. Takie zapisy wydają się w pełni uzasadnione, gdyż ujawnianie tożsamości recenzentów spowodowałoby, moim zdaniem, zdecydowany wzrost liczby odmów wykonania recenzji. Z drugiej strony recenzje wniosków osób, szczególnie na ważnych stanowiskach, byłyby często grzecznościowe. Warto podkreślić, że pod koniec każdego roku kalendarzowego, NCN publikuje na swoich stronach zbiorczą listę członków Zespołów Ekspertów, którzy w danym roku brali udział w ocenie wniosków.

3. Obligatoryjne lub szerokie zaangażowanie recenzentów zagranicznych, dla obiektywizacji procesu recenzowania: 8 (1/4/2/1).

Liczba recenzentów zagranicznych rośnie systematycznie z konkursu na konkurs. Na przykład w zakończonym konkursie OPUS 3 recenzenci zagraniczni stanowili 17% wszystkich recenzentów oceniających wnioski zakwalifikowane do II etapu, a w konkursie SONATA BIS 1 — 22% (w naukach o życiu było to 86%). W całym obszarze nauk o życiu prawie połowa wniosków w konkursach OPUS 3, PRELUDIUM 3, SONATA 3 i SONATA BIS 1 miała recenzje zagraniczne. Naszą intencją jest zwiększanie liczby recenzentów zagranicznych (muszę zauważyć, że dostajemy też wnioski, które wstydziły się wysłać za granicę).

4. Wprowadzenie otwartego naboru lub poszerzenie puli recenzentów: 4 (0/3/1/0)

Ekspertów wybiera Rada NCN z grona wybitnych naukowców. Metoda przyjęta w NCN gwarantuje, moim zdaniem, najwyższą jakość opinii, a także ułatwia eliminowanie z grona ekspertów osób nie spełniających odpowiednich standardów etycznych. Korpus ekspertów NCN liczy już około półtora tysiąca osób. Tworzenie i zasady działania Korpusu Ekspertów

NCN precyzuje Załącznik do uchwały Rady NCN nr 103/2012 z dnia 14 grudnia 2012 r. , dostępny na naszych stronach internetowych.

(http://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/uchwaly-rady/2012/uchwala103_2012-zal1.pdf)

5. Wprowadzenie systemu weryfikacji recenzentów -w tym czarnej listy nieuczciwych/niekompetentnych: 4(0/3/1/0)

Systematycznie eliminujemy ekspertów, zarówno biorących udział w panelach, jak i zewnętrznych, co do których mamy podejrzenia, że są nieuczciwi bądź niekompetentni. Taka „czarna lista” z oczywistych powodów nie może zostać jednak upubliczniona.

6. Wprowadzenie możliwości sugerowania przez autorów wniosków nazwisk recenzentów kompetentnych i wskazywanie, którzy potencjalni recenzenci mogą ocenić dany wniosek nieobiektywnie, ze względu na konflikt interesów: 3 (2/0/1/0)

To rozwiązanie kontrowersyjne. Bardzo staramy się natomiast by unikać konfliktów interesów.

7. Inne postulaty, zgłoszone w ankietach obejmują wzmoczenie misji szkoleniowej NCN – edukowanie recenzentów i grantobiorców, w tym przez upowszechnienie kryteriów oceny wniosków.

Kryteria oceny wniosków są precyzyjnie podawane w ogłoszeniach o konkursach, które można znaleźć na naszej stronie www, podobnie jak regulaminy przyznawania środków finansowych oraz inne uchwały Rady z załącznikami. Każdemu naborowi wniosków towarzyszą także szczegółowe instrukcje dla wnioskodawców, opracowywane przez Koordynatorów Dyscyplin po uchwaleniu przez Radę warunków konkursów, publikowane na stronach internetowych NCN

(<http://www.ncn.gov.pl/finansowanie-nauki/konkursy/instrukcje>).

8 i 9 maja odbędą się na Górnym Śląsku Dni NCN, w trakcie których będą cykle różnego rodzaju szkoleń. Tego typu działania będą ponawiane. Będziemy też oferować szkolenia na terenie NCN. Polecam również nasze teksty na stronie: <http://ncn.gov.pl/centrum-prasowe/o-ncn-w-mediach>, w których podajemy wiele informacji na temat działania NCN.

Pojawiła się również propozycja corocznego rozsyłania przez NCN takiej jak nasza ankiety.

Jak napisałem na wstępie, NCN prowadzi badania ankietowe wśród wnioskodawców, a ich wyniki są podawane na naszej stronie www.

III. DODATKOWE INFORMACJE

Koncepcja ankiety powstała w trakcie rozmowy osób z Sekcji Diagnoz; w kolejnych etapach pracowali nad nią:

Anna Muszewska – opracowanie ankiety

Piotr Bentkowski - wstawienie w sieci

Wojciech Bał - obliczenia i zestawienie danych - sporządzenie podstawowej wersji prezentacji wyników

Izabela Wagner - wersja rozszerzona prezentacji wyników